

Az öröm, mint életalakító erő, Ferenc pápa tanításában

Dr. Janka Ferenc
GFE rektorhelyettes

Immár tíz éve annak, hogy 2013. november 24-én Ferenc pápa az *Evangelii gaudium* – Az evangélium öröme kezdetű apostoli buzdításával az evangélium hirdetéséhez lényegileg hozzátartozó öröm fontosságára irányította a figyelmünket. Tanító megnyilatkozásának tágabb összefüggése a keresztények küldetése és az egyház szerepe a világban. A dokumentum több témát is érint, beleértve a szegénység elleni küzdelmet, a társadalmi igazságosságot, a vallási párbeszédet és az egyház megújítását. A különböző kontextusokban megjelenő központi gondolat az evangelizáció szükségessége és az öröm szerepe a hitről szóló tanúságtételben.

1. Az öröm Ferenc pápa tanításában

Az „Evangélium öröme” nem pusztán egy a Ferenc pápa által jegyzett dokumentumok sorában. Péteri szolgálatának stílusát és tanításának központi elemeit ismerteti meg velünk. Az öröm motívuma sem elszigetelt elemként jelenik meg itt, hiszen más, későbbi megnyilatkozások is szorosan kapcsolódnak ehhez a témához.

- *A szeretet öröme* (Amoris laetitia, 2016.04.08. A családokban megélt szeretet örömről, a keresztény család szerepéről és jelentőségéről a mai társadalomban).
- *Az igazság öröme* (Veritatis gaudium, 2018.01.29. Az egyházi tanulmányok bölcs és bátor megújításáról egy meghatározóbb misszió érdekében, a globális szinten megváltozott társadalmi és kulturális környezetben, amelyet antropológiai, szociális és környezeti válság jellemez).
- *Örüljetek és ujjongjatok* (Gaudete et exultate, 2018.04.09. Az életszentségre szóló meghívásról a mai világban).

Az öröm ajándékának és feladatának központi szerepét hangsúlyozó Ferenc pápa nem újítást vezet be, hanem szervesen illeszkedik az ó- és újszövetségi kinyilatkoztatáshoz, az egyház tanításához és liturgiájához, és elődjeinek megnyilatkozásaihoz. A továbbiakban nem a dokumentumok „betűihez” ragaszkodó tartalmi ismertetésre vállalkozunk, hanem Ferenc pápa tanításának szellemét követve egy transzdiszciplináris jellegű reflexiót¹ kísérlünk meg az örömről, mint életalakító erőről.

2. Az öröm akadályai és forrásai

2.1 Irodalmi kitekintés

Ferenc pápa a szubszidiaritás szellemében nem mindent centralizáló vezetési stílust és uniformizáló, európai-értelmiségi centrikus evangelizálási sémákat ír elő, hanem a szinodalitás jegyében a helyi antropológiai és kulturális impulzusokkal folytatott termékeny dialógusra bátorít.

A mi, sajátosan magyar életérzésünkhöz szervesen kapcsolódik Petőfi Sándor rövid verse a bánat és az öröm viszonyáról.

„A bánat? egy nagy ocean.
S az öröm?
Az ocean kis gyöngye. Talán,

¹ A transzdiszciplináris reflexió fontosságáról és természetéről Ferenc pápa a Veritatis gaudium 4c pontjában ír. Ez az interdiszciplináris megközelítés radikálisabb formája, ami a tudás minden formáját annak a Bölcsességnek a Fényébe és Életébe helyezi és abban érleli, ami Isten Kinyilatkoztatásából árad. Ebben szorosan összefügg a „tudás egysége, a szentség kifejezése, az életmód és a kölcsönös szeretet”.

Mire fölhozom, össze is töröm.”
(A bánat? Egy nagy oceán)

A költő az öröm törekenységéről beszél. A szenvedő kagyló könnyei szülik a törekeny, kis örömgöngyöt. De képes-e arra valaki, hogy ezt a tengernyi bánat sötét mélyéről felhozza? A szomorú kilátástalanságot résnyire tágító „talán” szócska reménysugara mégis megcsillantja az áhított drágagyöngy selymes fényét: az örömet. Az értékes gyöngy képének ugyanakkor evangéliumi távlata is van. Jézus a Mennyeek Országát egy olyan értékes igazgyöngyhez hasonlítja, amiért a kereskedőnek minden vagyonát érdemes odaadnia. Az öröme való örök emberi vágy és a sokszor örömtelen élet feszültségét érzékeli Ferenc pápa is, aki tanításában ezért is szán központi helyet az öröme.

2.2 Antropológiai és etikai összefüggések

Az öröm akadályai és forrásai hallatlanul fontos és szerteágazó téma. Az örömet sokan összetévesztik a testi szükségletek kielégítésének élvezetével, a testi szerelem gyönyörével vagy a wellness nyújtotta relaxáció kényelmével. Pedig a „valódi öröm nem a mai kultúra fogyasztói és individualista öröme. Aki csak a szükségleteire koncentrál, örömtelen életre kárhoztatja magát. A konzumizmus csak elnehezíti a szívet; röpke és esetleges élvezeteket kínálhat, de valódi örömet nem.”²

Az evangélium öröme a közösségben megélt és megosztott öröm. Ami tudja, hogy „nagyobb boldogság adni, mint kapni” (ApCsel 20,35), és „Isten a jókedvű adakozót szereti” (2Kor 9,7). A testvéri szeretet megsokszorozza örvendező képességünket, mert képessé tesz arra, hogy örüljünk mások javának. „Örüljete azokkal, akik örülnek” írja Szent Pál a Rómaiakhoz írt levélben (Róm 12,15). „Örülünk, hogy gyöngék vagyunk, csak ti legyetek erősek” olvassuk a Korinthusiakhoz írt második levélben (2Kor 13,9).³

Az európai bölcséletet és a keresztény erkölcsant is inspiráló Platón és Arisztotelész etikájához kapcsolódva fogalmazunk meg most néhány szempontot az öröm akadályairól és az erényes élet örömeiről.

Platón az emberi törekvéseket egy kétlovas fogathoz hasonlítja. Az ösztönök fekete és szilaj-, az indulatok fehér és nemes fajtájú lovát a kocsihajtónak, az észnek kell irányítania. Az ösztönös vágyak erénye a mértékletesség, az indulatoké a bátorság, az értelemé az okosság. Ha minden képesség megkapja azt, ami neki jár, akkor valósul meg az igazságosság. Ehhez a platóni elképzeléshez kapcsolódik a négy sarkalatos erény – a mértékletesség (*temperantia*), a lelki erősség (*fortitudo*), az okosság (*prudentia*) és az igazságosság (*iustitia*) – tana. Ebben az összefüggésben az erényes élet örömteli is egyben, a helytelen szélsőségek követése pedig mindig szomorú kudarcot és fájdalmas frusztrációt eredményez.

Arisztotelész erényekről szóló fejtegetése nyomán a túl sok és a túl kevés között elhelyezkedő „arany középút” (gr.: *μεσότης*, lat.: *aurea mediocritas*) felismerésével ezt az elképzelést pontosíthatjuk és gazdagíthatjuk.

A testi, a lelki és a szellemi vágyak terén az erényes közép a mértékletesség öröme. A testiség és az anyagi javak terén a „túl sok” oldalán a kényelem kultusza, a testi dőzsölés, a pazarló ingyenség, a tékozló luxus, az öncélú felhalmozás áll. Vannak azonban súlyos fizikai vagy mentális zavarokat, függőségeket okozó túlzások is. A különböző táplálkozási zavarok (anorexia, bulimia), és a szenvedélybetegségek (alkoholizmus, internet-, játék- és pornófüggőség). Az efféle problémáknak ma már komoly pszichológiai irodalma van.⁴ A vágyak terén a lelki és szellemi túlzások a teljesít-

² Vö.: Gaudete et exultate 128.

³ Vö.: Uo.

⁴ Lásd Zimbardo, Coulombe. A könyv arra keres választ, hogy mi az oka annak, hogy rekordszámú fiatal, amerikai férfi képtelen boldogulni a tanulmányaival, nem tud szót érteni a lányokkal, és szexuálisan is kudarcot vall a nők-

hetetlen mércéket támasztó maximalizmus és perfekcionizmus. A túlzott elvárások aztán gyakran depresszióba fordulnak, mert a teljesítésre való képtelenség szégyenhez és szorongáshoz vezethet, végül teljesen megbetegítheti a lelket. Fiatal, rendezett kapcsolatban élő, jól szituált, vallásos feleségeket kérdeztek meg egy lelkigyakorlat előestéjén, hogy mit érzékelnek életükben a legnagyobb problémának. Legtöbbjük a túlzott elvárásoktól szenvedett.

A fizikai javak esetében a „túl kevés” oldalán a javakat még saját magától is sajnáló és megvonó zsugori fösvénység áll. A lelki, szellemi szűklátókörűséget az igaz, a jó és a szép értékeire való érzéketlenség jellemzi. Az ilyen indifferenciát az örömeire való képtelenség jellemzi. Mentális betegség (major depresszió) tünete is lehet az ilyen tompaság és beszűkült tudatállapot.

A haragos, harcos, a megküzdő, illetve a hódító *indulatok* (gr.: ἐπιθυμητικόν; lat.: irascibilis) arany közepe a bátorság öröme. A túl sok a vakmerőség, a túl kevés a gyávaság.

A kocsihajtó, vagyis az összehangolásra és irányításra termett *ész* (gr.: νοῦς; lat.: ratio) erénye az okosság vagy bölcsesség. (Nem véletlen, hogy Platón szerint a filozófusok meghatározása a bölcsesség kedvelői, bölcsességre törekvő emberek. Az istenek már bölcsek, az ostobáknak pedig sejtelmük sincs arról, hogy valami hiányzik nekik).

Az értelmi képesség „alulműködése” az ostobaság, (amit gyakran súlyosbít a korlátoltsággal egyenesen arányos magabiztosság). Az okosság hibás túlpörgése a tudálékos okoskodás vagy a mindenféle kritikai érzék nélküli beképzeltség. Az okosságot nélkülöző ostobára és a magát minden kritikán felül állónak képzelő „mindentudóra” is illik, amit a Példabeszédek könyve a valósággal nem reális viszonyban lévő „csúfolódóról” ír: „Ne fedd meg a csúfolódót, mert meggyűlöl téged, de fedd meg a bölcset, az szeretni fog téged!” (Péld 9,8). A feddésre és a kritikára szeretettel reagáló bölcs örömének forrása a valóságérzék. Ez érvényesül akkor is, ha ez a másik igazságának elismerésével és/vagy a saját tévedésének, hibájának beismerésével jár. Ennek a lényegét fogalmazza meg a Szent Ambrusnak tulajdonított mondás: „Bárki, bármi igazat mond, azt a Szentlélek mondja”.⁵

A mindent arányosan és méltányosan elosztó igazságosság nem csak az egyén számára jelent örömet, hanem mindenféle közösség harmonikus és békés működésének nélkülözhetetlen feltétele. Az igazságosságot mellőző túlzó részrehajlás és a korrupt kivételezés vonatkozhat a csoportokra, egyénekre vagy akár egy önmagát előnyben részesítő személyre. Ez éppúgy tönkreteszi a közösségi összetartozás érzését, mint az igazságosság vétkes hiánya, az egyeseket vagy csoportokat elhanyagoló méltánytalanság vagy a jogfosztó igazságtalanság. XII. Piusz pápa címerének jelmondata „Opus iustitae pax” (Az igazságosság műve a béke) jól összegzi a belső és külső rendezettség, az egyéni és közösségi élet békéjével szervesen összekapcsolódó igazságosság nélkülözhetetlenségét.

kel. A környezet és a technológia változásai, az apa nélküli családok ijesztően magas száma és az iskolarendszer hiányosságai vezetnek gyakran internet, játék- és a pornófüggőséghez, aminek súlyosan negatív következményei vannak a munkavégzés és az emberi kapcsolatok terén egyaránt.

⁵ Ambrosiaster: Kommentár az első Korintusi levélhez XII. 150 „Quidquid enim verum a quocumque dicitur, a Sancto dicitur Spiritu”.

Túl kevés	A közép öröme	Túl sok
Fösvénység, Érzéketlenség az igazra, jóra, szépre	<i>Temperantia</i> Mértékletesség	Dőzsölés (függőségek), Maximalizmus és perfekcionizmus
Gyávaság	<i>Fortitudo</i> Bátorság/lelki erősség	Vakmerőség
Ostobaság	<i>Prudentia</i> Okosság (Bölcsesség)	Önhittség, Tudálékosság
Méltánytalan elhanyagolás	<i>Iustitia</i> Igazságosság	Részrehajló kivételezés

Összefoglalva nyilvánvaló, hogy a helytelen szélsőségek akár testi, akár lelki és szellemi téren nemcsak örömeire való képtelenséget, beszűkült tudatállapotot, elszigetelődést és kapcsolat nélkülséget, hanem súlyos testi, pszichikai és mentális betegségeket is eredményezhetnek. Az arany középút pedig nem csak az egyén öröméhez, hanem a társadalom működésének harmóniájához is nélkülözhetetlen. Arisztotelész szerint is akkor beszélhetünk az erényről, amikor valaki a jót szívesen és örömmel teszi meg a közösségben és a közösségért.

2.3 Pszichológiai kitekintés

A harmonikus közép a Csíkszentmihályi Mihály által leírt *flow-élmény*hez is szervesen illeszkedik.⁶ Ennek során az ember elkerüli akár az önmaga, akár a közösség által támasztott teljesíthetetlenül magas elvárások támasztotta kiegész veszélyét, mind az önbecsülését sértő, számára túlzottan alacsony követelményből eredő frusztrációt. A komoly erőfeszítést igénylő, jól végzett munkát koronázza a megelégedettség öröme. Ennek tartós megvalósulása a sikeres életvitel derűje.

A „tedd a jót és kerüld a rosszat” morális alapelvhez kapcsolható a kortárs pszichológiában a Steve de Shazer nevéhez kötődő „megoldásorientált rövid terápia”.⁷ Ennek lényege: „kerüld azt, amitől rosszabbul (szomorú) leszel – és tedd azt, amitől jobban vagy, ami valódi örömet ad”. A pszichoanalízis bizonyos irányjaival szemben ez a szemléletmód nem áldozati szerepbe helyez, hanem tevékenységre ösztönöz és kompetenciaélményt nyújt. A kiindulás az, hogy egy képzeletbeli tízes skálán helyezd el magad. Ha egy hármas értéket adtál meg, akkor gondold meg, hogy mitől leszel „kettesen” és mitől „négyesen”. Egy női kliens öt terápiás ülést követően egy év múlva egy képeslapot küldött a terapeutájának a következő sorokkal: „Tizenkettesen vagyok, haladok a tizenhármas szint felé”.

A rövid terápia tehát nem a (tehetetlenség érzését és az áldozati szerepet folytonosan legitimáló) traumatikus élmény(ek) feltárására és kategorizálására helyezi a hangsúlyt, hanem a kliens pozitív energiáit igyekszik mobilizálni. A személyre szabott és helyes gondolkodási és cselekvési mintázatokra fókuszálva a figyelmet a jelenben tartja (nem a múlt és a jövő kétes távolában). Az elért kisebb-nagyobb sikerek örömei pedig a kliens megküzdési képességének, regenerálódásának és fejlődésének leghatékonyabb előmozdítói.

2.4 A keresztény erkölcsi megközelítés

A rövid terápiával párhuzamos logikát követ a gyónás utáni ima fohásza is: „Erősen fogadom, hogy Isten segítségével a jóra törekszem és a bűnt, valamint a bűnre vezető alkalmat kerülöm”.

⁶ Csíkszentmihályi 223–255.

⁷ Lütz. Manfred Lütz ismerteti Shazer módszerét. Ennek erénye, hogy a tüneteket nem szilárd valóságokként kezeli, hanem átmeneti jelenségekként, ami a terápia szempontjából sokkal hasznosabb, mint a terápiára szoruló embereket először a tüneteikben rögzíteni, majd ezeket fáradtságos munkával megszüntetni (18–25).

Jürg Willi ökológiai-szisztematikus terápiája is a páciens tartalékaira, erőire és képességeire koncentrál. Fontos szerepet szán a szeretetnek, a személy fogalmának, a szentháromságos szeretetkapcsolatokra mint realitásra tekint. Willi a szeretet és a vallás realitását is pszichológiai erőforrásnak tartja (257–265).

(Persze sajnos csak ritkán evidens számunkra, hogy a bűnnel mindig magunknak és embertársainknak is ártunk).

A humán erkölcshez is tartozó sarkalatos erények tárgykörét immár meghaladva, de ezekhez szorosan kapcsolódva, láthatjuk az *isteni erények* örömét, és ezek hiányának szomorúságát. A *hit*, a *remény* és a *szeretet* öröme áll szemben a hitetlenség perspektívatlanságával, a reménytelenség kilátástalanságával és a szeretetlenség magányával. Arisztotelész nyomán itt is tovább differenciálhatjuk a helytelen szélsőségeket és az arany közepet. Az értelmileg is megalapozott hit egyik elhibázott véglete a hiszékenység és a fanatizmus. A hit hiányának oldalán a bizalomra (önbizalomra és a másikba helyezett bizalomra is) képtelen bizalmatlanság hitetlensége van. A remény alapítalan túlzása a légvárakat építő ábrándozás, hiánya a cinikus kiábrándultság. A szeretet téves aránytalansága a teremtett valóságokat istenítő (majd szükségképp csalódást hozó) bálványozás. Aki embertől várja el a teljes boldogságot, egyfajta üdvösséget, az biztosan csalódni fog, mert teljesíthetetlen követelményeket támaszt a másik emberrel (szerelmével, házastársával, gyermekével) szemben.

A szeretettel kapcsolatos negatív véglet pedig a másik megértésére, elfogadására, segítségére képtelen önzés önmagába csavarodott örömtelensége.

A „túl kevés” tévedése (Pesszimizmus)	A közép öröme	A „túl sok” tévedése (Optimizmus)
A bizalomra képtelen hitetlenség	<i>Fides</i> (Értelmileg megalapozott) hit	Hiszékenység/fanatizmus
A cinikus kiábrándultság, rezignáció	<i>Spes</i> Remény	Ábrándozás
A szeretetre való képtelenség/önző magány	<i>Caritas</i> Szeretet	Aránytalan, téves szeretet/ bálványozás

Hitben, reményben, szeretetben élni öröm. De újra és újra megkísért és fenyeget bennünket a túl sok vagy a túl kevés kilengése és eltévelyedése, és az ezzel együtt járó csalódás, bánat, kiábrándultság vagy kilátástalanság.

2.5 A személyes kapcsolatok öröme

A személyes öröm mindig a kapcsolatok öröme is. Hiszen személynek lenni nem csak azt jelenti, hogy az ember értelmes természetű egyedi szubsztancia, akinek szabad akarata és halhatatlan lelke van. Személynek lenni annyi, mint kapcsolatban lenni. Mégpedig minőségi kapcsolatban létezni. Kapcsolatban lenni az Istennel, a másik emberrel, önmagunkkal és a teremtett világgal. Eksztatikus-ensztatikus-kommúnió. Minél jobban ki tudok lépni önmagamból (eksztázis), annál inkább feltárul a világ. Ennek összefüggésében magamat is egyre jobban megismerem (ensztázis) és átélem a külső és a benső közötti egyre táguló és egyre bensőségebbé váló áramlás egységének, rezonanciájának hallatlan intenzitását és intimitását. Az egyszerre személyek közötti (interperszonális) és személyen belül (intraperszonális) megélt egységet. A kölcsönösen viszonzott szeretet ilyen interakciójában születik meg, él és fejlődik a közösség (kommúnió), amely egyszerre önazonos (saját identitással rendelkező) és a másikra nyitott (altruista) személyek kapcsolata. Az elfogadottság és elfogadás örömének tapasztalata. A személyesség és a személyek közöttiség szeretettel áthatott terének maximális térereje a kommunikáció néha már szavakat sem igénylő, nyelv alatti és nyelv fölötti, egyszerre transzcendens, immanens és mindent átjáró egységének misztériuma. Ez teszi lehetővé a verbális és a nonverbális kommunikáció kimeríthetetlenül gazdag szókincsét és eszközkészletét. A művészi kreativitás és kifejezések végtelen tárházát és az egyén, valamint a közösség javát megőrizni és előmozdítani hivatott együttműködést. A kooperáció optimumát. Az öröm áramlásának táborhegyi „jó nekünk itt lenni” önfeledt élményét.

3. Az öröm a Szentírásban

3.1 Az öröm meghirdetése az Ószövetségben

A próféták – Jézus idejéről, amelyben mi élünk – azt hirdették, hogy az öröm kinyilatkoztatása lesz: „Ujjongjatok, és hallassátok örömtők szavát!” (Iz 12,6); „Menj föl egy magas hegyre, te, aki jó hírt viszel Sionnak; emeld föl erősen hangodat, te, aki jó hírt viszel Jeruzsálemnek” (Iz 40,9); „Hegyek, daloljatok örömtőkben! Mert az Úr megvigasztalja népét, és megkönyörül szegényein” (Iz 49,13); „Ujjongj, Sion leánya! Zengj éneket, Jeruzsálem leánya! Nézd, közeleg királyod: igaz és győzedelmes” (Zak 9,9). És ne feledkezzünk meg Nehemiás buzdításáról: „Ne szomorkodjatok, hiszen az Úrban való öröm a ti erősségetek” (Neh 8,10).⁸

3.2 Szűz Mária öröme

Lukács evangélista, a kedves orvos az öröm diagnosztája és terapeutája. Szűz Máriát Gábiel arkangyal így köszönti: Χαῖρε, örvendj! Nem azt kérdezi tőle, hogy miként érzed magad? Mária, aki fel tudta fedezni a Jézus által hozott újdonságot, a „Magnificatban” így énekelt: „Ujjong az én lelkem” (Lk 1,47). Mária látogatása Erzsébetnél a magzat Keresztelő János örvendezése (Visitatio). Mária ugyan ott van a pünkösdi Lélek leszállásakor is az apostolokkal. A keleti egyház ikonjai mégsem ábrázolják, hiszen ő már Jézus fogantatásától kezdve kegyelemmel teljes.

3.3 Jézus öröme

Jézus maga is „felujjongott az örömtől a Szentlélekben” (Lk 10,21). Ahol csak járt, „az egész sokaság ujjongott” (Lk 13,17). Jézus föltámadása után a tanítványokat mindenütt „nagy öröm” (ApCsel 8,8) kísérte. Jézus biztat bennünket: „szomorkodtok, de szomorúságotok örömmé változik, [...] viszontlátlak benneteket, s akkor majd örül a szívetek, és örömtöket nem veheti el tőletek senki” (Jn 16,20.22). „Ezeket azért mondom nektek, hogy az én örömöm legyen bennetek is, és teljes legyen örömtök” (15,11).⁹

A biblikus megközelítés örömét a teológiai perspektíva bontja ki. A krisztológia először a názáreti Jézus személyének titkával foglalkozik. Az isteni és az emberi természet kapcsolatának örömről szól. Később az egész kozmosz eredetét és beteljesítőjét ismeri fel benne. Ő az alfa és az ómega, aki volt, aki van és aki eljövendő.

A szótériológiai szempontok az emberiség megváltásnak örömét hangsúlyozzák.

A szentháromságtani teológia pedig az Atyával való közösség örömről tanúskodik a Szentlélekben.

A II. vatikáni zsinat *Gaudium et spes* konstitúciójának 22. pontja azt fejti ki, hogy Jézus nem csak az isteni élet, hanem az emberség teljességét is kinyilatkoztatja az embereknek.

3.4 Öröm az evangéliumokban

Lukács evangéliumának gyöngyszemei a megtalált századik bárány, a meglett tizedik drachma és a tékozló fiú története. Az első két példázat százalékos arányban talán csekélynek tűnő öröme (egy, ill. tíz százalék) akkor tárul fel igazán, ha magunkat helyettesítjük be az elvesztett századik báránnyal és a fellelt tizedik drachmával.

Mindkét történet további fontos mozzanata a megtalált örömének megosztása a barátokkal, bárányokkal, szomszédokkal... A tékozló fiú történetének drámája éppen abban áll, hogy az idősebb testvér, nem tud, nem akar osztozni édesapja és a megtérő testvére örömében. A nyitva maradt történet, az írástudókon és a farizeusokon keresztül nekünk, mai egyháziaknak is szól, a megtérő testvér és az atya örömében való osztozásra hív! Az öröm megosztása az evangelizáció és a misszió talán legfontosabb indítéka.

⁸ Gaudete et exultate 123.

⁹ Uo. 124.

4. Az egyház öröme

4.1 A Jézussal való személyes kapcsolat öröme

Az egyház öröme a Jézussal és általa az Atyával és a Szentlélekkel való személyes szeretetkapcsolat életalakító öröme. Ez a közösségi életben, a koinóniában, a szeretetszolgálat különböző formáiban, a diakóniában, a tanúságtételben, a martíriában, valamint a liturgiában ölt testet. A liturgia maga is missziós. Ezt támasztja alá a bizánci hagyományban a katekumenek liturgiája (ami a zsinat utáni latin terminológia szerint az igeliturgiának megfelelő rész).

Fontos liturgikus tanítás, hogy az egyházi év böjti időszakait is keresztülragyogja az öröm, amelynek liturgikus színe a rózsaszín. Ez jelenik meg advent harmadik vasárnapján a „gaudete” vasárnapon (az „Örüljetek az Úrban” kezdetű, a Fil 4,4–6-hoz kötődő introitus nyomán). Illetve a nagyböjti negyedik vasárnapján, a „laetare” vasárnapon, aminek introitusa Iz 66,10-hez kapcsolódik: „Laetare Ierusalem” (Vigadozzál Jeruzsálem).

Az öröm csúcsa az „Exsultet”. A húsvéti „praeconium paschale” (a húsvét ünnepélyes meghirdetése): „Exsultet iam angelica turba” (Ujjongjon már az angyalok kórusa). A gyertya dicsérete (laus cerei) a nagyszombati liturgiában a Krisztust jelképező húsvéti gyertyát megszentelő és felajánló örömének. Szerzője ismeretlen, Szent Ambrusnak, Szent Ágostonnak is tulajdonították. Különösen érdekes ebben a „szerencsés bűn” (felix culpa) merész kifejezése.

4.2 Öröm és szenvedés

A természetfölötti örömet, még a nehéz pillanatok, kereszttel terhelt időszakok sem tudják tönkre tenni. Ez az öröm, „alkalmazkodik és változik, de kicsiny világítóablakként mindig megmarad, és abból a személyes bizonyosságból születik, hogy végtelenül, mindent meghaladó módon szeretnek minket”. Belső biztonság ez, reményteljes derű, mely világi kritériumok szerint érthetetlen lelki nyugalmat ad.¹⁰

5. Az evangelizáció öröme

XVI. Benedek pápa fajsúlyos kijelentése szerint a modern apológia két legfontosabb pillére a szentek és a keresztény művészet. Az örömről, mint életalakító erőről és az evangelizáció hajtóerejéről szóló gondolatok végén hadd legyen szabad egy személyes hozzájárulással élni. Európa újraevangelizálásának összefüggésében kértek meg még az Európai Püspöki Konferenciák Tanácsának főtitkárhelyetteseként arra, hogy a Szent II. János Pál által Európa Patrónusaivá emelt szentek ikonját megfesse. Egy korábbi képen a három férfi és három női szent (Szent Benedek, Szent Cirill és Metód, Szent Brigitta, Sziénai Szent Katalin és a Keresztről nevezett Szent Terézia Benedikta [Edit Stein]) egy evangéliumos könyvet tartva álltak.

¹⁰ Uo. 125.

Az evangelizáció azonban nem könyvismertetés, hanem a Szentháromság és a megtestesülés kontextusában a személyes életszentségre való törekvés és ebbe mások bevonása. Az ikonon ezért látjuk az Atya áldó kezét, valamint galamb képében a béke olajágát hozó Szentlelket. Az Istenszülőt és a földgolyóra áldást adó gyermek Jézust. Az üdvözült szentek öröme, létük, boldog mosolyuk, életpéldájuk és közbenjárásuk segítsen bennünket is az evangélium örömeinek megélésben és továbbadásában.

Befejezés

A transzdiszciplináris irányokba kitekintő (irodalmi, pszichológiai, filozófiai) reflexió az öröm akadályaira és forrásaira irányította a figyelmünket.

A hit öröme Mária életében, Jézus személyének titkában és az evangélium örömeiben tárult fel. Az egyházi élet a liturgiában, a megélt közösségben (kommúnió), a szolgálatban (diakónia), és tanúságtételben (martíria) ennek az örömnak a gazdagságából él és ezt szándékozik megosztani.

A szentek és a keresztény művészet pedig olyan konkrét bizonyosságok, amelyek az egyház apológiájának és szeretettel teli tanúságtételének (missziójának) mindig hiteles erőforrásai lehetnek.

Az öröm titkának és gazdagságának felfedezése, életalakító erejének megélése és megosztása számunkra is ajándék és feladat. Nem azért, mintha azt hinnénk, hogy erre annyira méltók vagy alkalmasok lennénk. Hanem mert meg vagyunk győződve arról, hogy nem hallgathatunk az evangélium öröméről, arról a minden evilági kincsünknél többet érő igazgyöngyről, amit Isten kegyelméből ajándékba kaptunk.

Irodalomjegyzék

Csíkszentmihályi, M. (2016). *A fejlődés útjai – a Flow folytatása*. Libri Könyvkiadó.

Ferenc pápa. (2014). *Evangelii gaudium*. Szent István Társulat.

Ferenc pápa. (2016). *Amoris laetitia*. Szent István Társulat.

Ferenc pápa. (2018). *Gaudete et exsultate*. Szent István Társulat.

Ferenc pápa. (2018). Veritatis gaudium. *Acta Apostolicae Sedis*, 110(1), 1–15.

https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/papa-francesco_constituzione-ap_20171208_veritatis-gaudium.html

Lütz, M. (2007). „Gott” *Eine kleine Geschichte des Größten*. Pattloch.

Zimbardo, Ph., Coulombe N. D. (2017). *Nincs kapcsolat – Hova lettek a férfiak?* Libri Könyvkiadó.